

Rrjeti i Grave të Kosovës

Mbështet, mbron dhe promovon të drejtat dhe interesat e grave dhe vajzave në Kosovë

Integrimi i perspektivës gjinore në procesin e anëtarësimit në BE

Raporti i Vlerësimit të Vendit

Kosovë

2023

PARATHËNIE

Kosova dorëzoi aplikimin e saj për anëtarësim në Bashkimin Evropian (BE) në dhjetor të vitit 2022, prandaj asnjë kapitull ende nuk është hapur për skanimin paraprak.¹ Ndërkohë, Qeveria e Kosovës dhe BE-ja kanë bërë disa angazhime për avancimin e barazisë gjinore, duke përfshirë edhe si pjesë të procesit të anëtarësimit në BE. Bazuar në treguesit zyrtarë të politikave dhe një metodologji të përbashkët për rajonin e Ballkanit Perëndimor (BP), ky raport i shkurtër monitoron dhe raporton mbi progresin e bërë në avancimin e barazisë gjinore në lidhje me proceset kryesore të anëtarësimit në BE dhe dialogjet politike gjatë vitit 2023². Ky raport synon t'u ofrojë zyrtarëve të qeverisë dhe BE-së pasqyrë dhe rekomandime se si të përmirësohet më tej një perspektivë gjinore brenda këtyre proceseve, si dhe të informojë avokimin e organizatave për të drejtat e grave (OGSHC) për një proces të anëtarësimit në BE më transformues nga aspekti gjinor. Rrjeti i Grave të Kosovës (RrGk) ka kryer monitorimin dhe ka përgatitur këtë raport duke përdorur një metodologji të zhvilluara nga organizatat partnere të Koalicionit Rajonal për Barazinë Gjinore në Procesin e Anëtarësimit në BE (EQUAPRO), si pjesë e veprimit tonë të përbashkët "Avancimi i Barazisë Gjinore përmes Procesit të Anëtarësimit në BE", bashkë-financuar nga Komisioni Evropian dhe Suedia. Treguesit e përdorur janë marrë nga [Komunikata e Përbashkët mbi Planin e Ri të Veprimit Gjinor III – Një Agjendë Ambicioze për Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave në Veprimet e Jashtme](#) e shoqëruar me [Objektivat dhe Treguesit](#) e saj, e njohur si Plani i Veprimit Gjinor III i BE-së (PVGJ III). Monitorimi fokusohet te dy akterët kryesorë përgjegjës për integrimin e perspektivës gjinore në procesin e anëtarësimit në BE: BE-ja dhe qeveria. Me rëndësi, disa trupa të BE-së veprojnë në Kosovë dhe përmenden përkatësisht: Zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë / Përfaqësuesi i Posaçëm i BE-së (EUSR) dhe [Misioni i Sundimit të Ligjit të BE-së në Kosovë](#) (EULEX), si mision i Politikës së Përbashkët të Sigurisë dhe Mbrotjtjes (PPSM). Metodologjia përfshiu metoda të përziera, duke përfshirë analizën e përmbajtjes, vëzhgimin e pjesëmarrësve dhe kërkesa për të dhëna nga informatorët kryesorë. Për çdo tregues, tabelat krahasojnë gjetjet nga vitet 2021, 2022 dhe 2023. Kolona e fundit e secilës tabelë vlerëson ndryshimet midis viteve 2022 dhe 2023, duke përdorur një shkallë me pesë pikë ku "-1" ilustron regres të ndryshëm, "-0.5" regres të lehtë, "0" asnjë ndryshim, "0.5" përmirësim dhe "1" zbatim të plotë. Kjo përdoret për të vlerësuar regresin apo progresin në integrimin e mëtejshëm të perspektivës gjinore në procesin e anëtarësimit në BE.

GJETJET

Ky seksion paraqet gjetjet, të ndara në nënseksione sipas secilit tregues, përfshirë tabelat përmbledhëse për çdo tregues, të pasuara nga një shpjegim i shkurtër cilësor.

A. RAPORTET E VENDIT JANË TË INTEGRUARA ME PERSPEKTIVË GJINORE

Ky seksion shqyrton shkallën në të cilën raporti i vendit është integruar me perspektivë gjinore, me referencë te Raporti për Kosovën i Komisionit Evropian (KE) për vitin 2023.³ Treguesit burojnë nga PVGJ III, veçanërisht angazhimet e BE-së për të siguruar një qasje transformuese gjinore dhe integrimin e një perspektive gjinore në dialogjet politike, të sigurisë dhe sektorale.⁴ Raporti i Kosovës është një dokument kyç që udhëzon dialogun politik dhe të politikave të BE-së me Qeverinë e Kosovës për qëllimin e anëtarësimit në BE, prandaj integrimi i perspektivës gjinore në Raport mund të kontribuojë në sigurimin që çështjet kryesore të barazisë gjinore të integrohen në këto dialogje reformuese me Qeverinë nëpër sektorë të ndryshëm.

¹ Parlamenti Evropian, [Faktet për Bashkimin Evropian, Parlamenti Evropian](#).

² Ky raport u përgatit nga Valmira Rashiti dhe Nicole Farnsworth për Rrjetin e Grave të Kosovës (RrGK).

³ KE, [Dokument i Punës i Stafit – Raporti për Kosovën 2022](#), Bruksel, 12 tetor 2022.

⁴ GAP III, Objektiv 7.

Tabela A. Shkalla e integritit me perspektivë gjinore në Raportin e Kosovës 2023	2021	2022	2023	Ndryshimi
1. Numri i herëve që përmendet fjala “gjini” në Raportin për Kosovën	28	38	51	+0.5
2. Numri i herëve që përmenden “gra/vajza/femra” në Raportin për Kosovën	57	73	80	+0.5
3. Numri i herëve që përmenden “djem/burra/mashkull” në Raportin për Kosovën	13	11	10 ⁵	-0.5
4. Përqindja e kapitujve të integruar me perspektivë gjinore ⁶	50%	37%	55%	+0.5
5. Numri i rekomandimeve zyrtare për barazinë gjinore në Raportin për Kosovën ⁷	3	4	3	-0.5
6. Numri i rekomandimeve të tjera me perspektivë gjinore në kapituj	44	35	29	-0.5
7. Shkalla në të cilën Raporti për Kosovën përdor të dhëna të mjaftueshme të ndara sipas gjinisë	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	0
8. Shkalla në të cilën çështjet e rekomanduara nga OGSHC-të janë përfshirë	Mjaftueshëm 50%	Shumë 70%	Shumë 70%	0

Çdo vit, RrGk së bashku me organizatat anëtare të saj të ndryshme prodhon një koment mbi shkallën në të cilën Raporti i KE-së për Kosovën ka trajtuar çështjet e lidhura me barazinë gjinore.⁸ Idealja, në përputhje me angazhimet e BE-së, është që të gjithë kapitujt e Raportit të jenë të integruar me perspektivë gjinore. Raporti për Kosovën për vitin 2023 vazhdoi të përfshijë inputet e dhëna nga OGSHC-të gjatë konsultimeve; barazia gjinore ishte e integruar në kapituj të ndryshëm; dhe në formulimet që lidhen me të drejtat e grave dhe barazinë gjinore. Në përgjithësi, Raporti adresoi rreth 70% të rekomandimeve të bëra nga RrGk dhe anëtarët e saja. Katër angazhime adresojnë drejtpërdrejt barazinë gjinore, të përfshira bazuar në inputet e dërguara nga RrGk dhe OGSHC të tjera. Në veçanti, Raporti për vitin 2023 thekson se Kosova duhet:

- Në Sundimin e Ligjit: “Të përmirësojë kapacitetin e gjyqtarëve dhe prokurorëve për të trajtuar rastet e dhunës me bazë gjinore në përputhje me ligjet, strategjinë 2022-2026 kundër dhunës në familje dhe dhunës ndaj grave, dhe Protokollin e ri të Shtetit për trajtimin e rasteve të dhunës seksuale.”
- Në të Drejtat Themelore: “Të forcojë mbrojtjen e të drejtave civile dhe themelore të grave duke miratuar Kodin Civil, duke zbatuar Ligjin për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna në familje, dhe duke forcuar zbatimin e Ligjit për barazinë gjinore dhe strategjinë për dhunën me bazë gjinore.”
- Në Politikën Sociale dhe Punësimin: “Të miratojë ndryshimet në Ligjin për Punën për të harmonizuar me acquis-in e fundit të BE-së, veçanërisht në lidhje me mosdiskriminimin në punësim dhe pushimin prindëror; Të ndjekë reforma të thelluara në skemat e asistencës sociale për të siguruar një shënjestër më të mirë dhe ndikim, dhe të përmirësojë qasjen në shërbime sociale.”

⁵ Të gjitha përmendjet ishin sasiore, jo cilësore (dmth., numri i grave dhe numri i burrave).

⁶ Kapitujt u vlerësuan si “me perspektivë gjinore” nëse përfshinin vëmendje ndaj çështjeve që kanë të bëjnë me barazinë gjinore brenda kapitullit.

⁷ “Rekomandime zyrtare” përfshinin ato të përfshira në kutitë gri, ndërsa “rekomandime të tjera” ato në pjesë të tjera, të formuluar si: “Kosova duhet të...”.

⁸ RrGK, Koment: [Një Lexim Gjinor i Raportit të Komisionit Evropian për 2023](#), Nëntor 2023.

Në Raportin për Kosovën 2023, më shumë kapituj ishin të integruar me perspektivë gjinore. Në përgjithësi, në Raport u përmendën gratë, burrat, barazia gjinore dhe gjinia më shumë se vitet e mëparshme, gjithsej 141 herë, krahasuar me 125 herë në 2022. Raporti trajtoi çështjet e barazisë gjinore në kapituj të ndryshëm, përfshirë: Parimet kryesore (Demokracia, Parlamenti, Qeverisja, Reforma e Administratës Publike, Menaxhimi i Financave Publike, Burimet Njerëzore) dhe Sundimi i Ligjit dhe të Drejtat Themelore (Gjyqësori, Trajtimi i Krimeve të Luftës në Vend, Burgjet, Frikësimi i Gazetarëve, Interneti, të Drejtat e Pronësisë, Barazia Gjinore, Mbrojtja nga Diskriminimi, të Drejtat e Personave LGBTQI+, Personat me Aftësi të Kufizuara, Trafikimi i Qenieve Njerëzore, të Drejtat Procedurale, Lufta kundër Krimet të Organizuar, Migrimi). Kjo ishte një nga rekomandimet kryesore që OGSHC-të i dërguan BE-së, duke theksuar nevojën për të trajtuar dhunën me bazë gjinore në kapitullin e Sundimit të Ligjit dhe të Drejtave Themelore. Pavarësisht përmirësimeve në këtë drejtim, disa çështje të rëndësishme të lidhura me Sundimin e Ligjit u raportuan ende nën barazinë gjinore (të Drejtat Themelore), si në çështjet e policimit.⁹ Raporti për vitin 2023 përmbante një qasje më të thelluar ndërsektoriale, duke raportuar mbi sfidat me të cilat përballen gratë dhe burrat të ndryshëm, persona me aftësi të kufizuara, personat LGBTQI+, banorët ruralë, komunitetet romë, ashkalinj dhe egjiptianë, dhe vajzat. Megjithatë, vëmendja ndaj djemve mbeti minimale. Raporti përmbante përfshirje më të mirë të të dhënave të ndara sipas gjinisë në kapituj të ndryshëm, si në raportimet mbi përbërjen e gjyqësorit, papunësinë midis grave dhe burrave, të drejtat e pronësisë dhe migracionin.

Raporti i Kosovës për vitin 2023 gjithashtu tregoi përmirësime të ndjeshme në përfshirjen e inputeve nga OGSHC-të lidhur me tema që nuk ishin pjesë e raporteve të mëparshme, si: integrimi gjinor, kërcënimet online ndaj grave dhe vajzave, stereotipet gjinore dhe gjuha e pandjeshme gjinore në parlament, dhe mbrojtja e të drejtave të të burgosurve, veçanërisht grave, vajzave dhe grupeve jo-shumicë.

Në përgjithësi, dhe pavarësisht përmirësimeve, Raporti për Kosovën mund të forcojë më tej gjuhën që përdor në lidhje me barazinë gjinore. RrGk vërejtë se edhe pse barazia gjinore u përmend më shumë në Raport, këto përfshinin kryesisht kontekstin. Ato përfshinin më pak gjuhë që kërkon nga qeveria të ndër marrë veprime krahasuar me vitin 2022 (d.m.th., përmes rekomandimeve “të tjera”). RrGk përfshiu mangësi të tjera në [Komentimin e saj mbi Raportin e KE-së për Kosovën 2023](#), të botuar në nëntor 2023.

B. MASA NË TË CILAT TAKIMET E STRUKTURAVE TË PËRMBYLLJES DHE ASOCIMIT PËRFSHIJNË ÇËSHTJE GJINORE

Ky kriter shqyrton masën në të cilën një perspektivë gjinore është përfshirë në strukturat e përbashkëta të stabilizimit dhe asocimit të BE-së dhe Kosovës, të krijuara përmes Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit (MSA). Në Kosovë, këto quhen struktura të MSA-së. Takimet e strukturave të MSA-së janë një nga mënyrat kryesore përmes të cilave BE-ja zhvillon dialogun politik dhe të politikave për të diskutuar reformat e anëtarësimit në BE me qeveritë dhe institucione të tjera publike (si parlamentet, institucionet e drejtësisë, rregullatorët, etj.). Prandaj, sigurimi që agjendat dhe përfundimet e takimeve të MSA-së përfshijnë vëmendje për çështjet e barazisë gjinore, aty ku ato janë relevante për sektorët, është i rëndësishëm si pjesë e angazhimeve të PVGJ III për të ngritur çështjet e barazisë gjinore në projektimin dhe zbatimin e reformave të anëtarësimit në BE në vendet përkatëse. Si ekspertë në këto çështje, OJQ-të e grave mund të ofrojnë mbështetje të rëndësishme për BE-në dhe qeveritë e vendeve të tjera dhe institucione të tjera publike për të identifikuar çështjet kyçe të barazisë gjinore dhe pabarazitë që kërkojnë diskutim dhe vëmendje. Historikisht, RrGk ka monitoruar strukturat e MSA-së, veçanërisht takimet e Komitetit (KMSA) dhe Nënkomiteteve të MSA-së (NKMSA).

⁹ RrGK, Koment, 2023.

Tabela B. Masa në të cilat Takimet e Strukturave të MSA Përfshijnë Çështjet e Barazisë Gjinore	2021	2022	2023	Ndryshimi
9. Pjesa e takimeve të Komitetit të MSA me çështje të barazisë gjinore në agjendë	50%	100% ¹⁰	50%	-0.5
10. Pjesa e takimeve të Nënkomiteteve të MSA me çështje të barazisë gjinore në agjendë	33%	33%	50%	+0.5
11. Masa në të cilën OJQ-të e Grave u konsultuan nga BE-ja para takimeve të Nënkomiteteve	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	Në Masë të Lartë	+0.5
12. Masa në të cilën përfundimet e takimeve të Komitetit të MSA dhe Nënkomiteteve të MSA kanë marrë parasysh çështje të barazisë gjinore	33% NKMSA 50% KMSA	40% NKMSA 50% KMSA	50% ¹¹	0

Në vitin 2023, sipas kalendarit të qeverisë, RrGk mori vetëm tre ftesa për të marrë pjesë në takimet e rregullta të raundit të tetë të strukturave të MSA-së, përfshirë takimet e tri Nënkomiteteve të MSA-së, ku RrGk kontribuoi nga një perspektivë gjinore. Takimet e mëposhtme të Nënkomiteteve të MSA-së u mbajtën në fillim të vitit 2023:

- Nënkomiteti i MSA-së për Shoqërinë e Informacionit, Politikën Sociale dhe Punësimin, Takim Konsultativ i qeverisë me shoqërinë civile¹²
- Nënkomiteti i MSA-së për Tregun e Brendshëm, Konkurrencën, Shëndetësinë dhe Mbrojtjen e Konsumatorit¹³
- Nënkomiteti i MSA-së për Transportin, Mjedisin, Energjinë dhe Zhvillimin e Bashkëpunimit Rajonal

RrGk mori ftesa, agjenda dhe përfundime nga qeveria lidhur me të gjitha këto takime, përveç takimit të Nënkomitetit të MSA-së për Transportin, Mjedisin, Energjinë dhe Zhvillimin e Bashkëpunimit Rajonal. Në të njëjtën kohë, BE-ja gjithashtu zhvilloi konsultime me shoqërinë civile para të tre takimeve të Nënkomiteteve të MSA-së midis BE-së dhe Kosovës. Nga tre agjendat e marra, njëra përfshinte një perspektivë gjinore: agjenda për Shoqërinë e Informacionit, Politikën Sociale dhe Punësimin, ku u diskutua për ligjin e punës, nga perspektiva e përshtatjes së saj me Drejtorinë e BE-së për Balancimin e Punës dhe Jetës për lejen e maternitetit, atësisë dhe lejen prindërore, ndër të tjera.

RrGk gjithashtu mori një agjendë dhe ftesë nga qeveria dhe BE-ja për të u takuar para takimit të Nënkomitetit të MSA-së për Drejtësinë, Lirinë dhe Sigurinë (DLS) në qershor të vitit 2023. Agjenda kishte një perspektivë të plotë gjinore, duke përfshirë një seksion të veçantë diskutimi për barazinë gjinore dhe dhunën gjinore. Megjithatë, për shkak të masave të vendosura nga BE-ja ndaj Kosovës në qershor të vitit 2023, takimi i Nënkomitetit të MSA-së për DLS u anulua. Masat përfshinin shtyrjen pa afat nga BE-ja të dialogut formal politik dhe të politikave me Qeverinë e Kosovës derisa këto masa të hiqeshin, kështu që asnjë takim i strukturave të MSA-së nuk u mbajt në vitin 2023.

RrGk mori përfundimet e dy takimeve të MSA-së nga qeveria e Kosovës: Nënkomiteti për Tregun e Brendshëm, Konkurrencën, Shëndetësinë dhe Mbrojtjen e Konsumatorit dhe Nënkomiteti për Inovacionin, Shoqërinë e Informacionit dhe Politikën Sociale. Vetëm përfundimet e Nënkomitetit për Inovacionin, Shoqërinë e Informacionit dhe Politikën Sociale

¹⁰ Përmes korrespondencave me ZKM, RrGK mësoi se vetëm një takim i Komitetit të MSA-së u mbajt në vitin 2022. Përçindja bazohet në konkluzionet e pranuar.

¹¹ Nga dy raunde të konkluzioneve që RrGK ka pranuar.

¹² Mbajtur më 3 shkurt 2023, në ambientet e Ministrisë së Arsimit, Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit

¹³ Mbajtur më 22 mars 2023, në ambientet e ndërtesës së Qeverisë.

përmbanin një perspektivë gjinore, duke shënuar nevojën për ndryshimin e ligjit të punës në lidhje me lejen e maternitetit, atësisë dhe lejen prindërore, në përputhje me Drejtorinë e BE-së për Balancimin e Punës dhe Jetës, ndër të tjera. Megjithatë, siç vërejtë zyra e Qeverisë përgjegjëse për këtë fushë brenda seksionit për Integrimin Evropian në Zyrën e Kryeministrit (ZKM), konkluzionet e takimit të Nënkomitetit për Inovacion, Shoqëri të Informacionit dhe Politikë Sociale mbeten konkluzione draft, pasi BE-ja dhe Qeveria e Kosovës nuk e finalizuan procesin e marrëveshjes dhe miratimit për shkak të pezullimit të strukturave të MSA-së në qershor 2023, për shkak të masave të vendosura nga BE-ja.¹⁴

RrGk ka marrë ftesa për të gjitha takimet konsultative të organizuara nga BE-ja. Prandaj, RrGk vlerësoi konsultimet e BE-së me shoqërinë civile para këtyre takimeve si të zhvilluara në një masë të konsiderueshme. Gjatë këtyre konsultimeve, përfaqësuesit e shoqërisë civile patën mundësinë të shprehnin pikëpamjet e tyre mbi përmbajtjen e agjendës dhe pikat e diskutimit. Në shumicën e konsultimeve, RrGk përgatiti dhe paraqiti kontributin e saj se si pikat e agjendës mund të përfshijnë më mirë barazinë gjinore. BE-ja kishte prirjen të ofronte reagime të menjëhershme për shoqërinë civile gjatë këtyre konsultimeve, ose, kur ishte e nevojshme, t'u kthente përgjigje përfaqësuesve të shoqërisë civile, lidhur me pyetjet dhe rekomandimet e bëra gjatë konsultimeve. Ndërsa konsultimet janë të hapura për të gjithë shoqërinë civile, pjesëmarrja e tyre vazhdon të mbetet e ulët, dhe OShC-të e ndryshme, përfshirë OGSHC-të, nuk kanë marrë gjithmonë pjesë. OGSHC-të e vogla dhe të mesme të grave, veçanërisht ato jashtë Prishtinës, kanë thënë se nuk kanë marrë ftesa për të marrë pjesë në konsultime nga BE-ja ose Qeveria.¹⁵ Barrierat gjuhësore (me shumicën e konsultimeve të mbajtura në anglisht), vendndodhja e konsultimeve në Prishtinë dhe njohuritë minimale mbi procesin e anëtarësimit në BE dhe mënyrën e angazhimit në të, kanë qenë faktorë që kanë kufizuar pjesëmarrjen e organizatave më të vogla dhe bazë.

Në përgjithësi, masat e vendosura nga BE-ja kundër Kosovës, të cilat hynë në fuqi në qershor 2023, kanë pasur një ndikim të dëmshëm në pjesëmarrjen e shoqërisë civile në strukturat e MSA-së dhe, rrjedhimisht, në reformat e lidhura me anëtarësimin në BE, gjë që ka penguar edhe përfshirjen e një qasjeje të ndjeshme ndaj gjinisë në këto reforma. Siç është theksuar në letrën e shqetësimit që RrGk ndau me akterë të ndryshëm të BE-së në korrik 2023, në lidhje me masat e vendosura nga BE-ja, takimet e Komitetit të Stabilizim-Asociimit (KSA), të cilat deri tani janë shoqëruar me konsultime të shoqërisë civile me Qeverinë dhe BE-në, përkatësisht, përbëjnë një mekanizëm të rëndësishëm për shoqërinë civile për t'u angazhuar në procesin e MSA-së dhe për të mbajtur Qeverinë përgjegjëse për drejtësinë dhe të drejtat themelore. Përmes këtyre takimeve dhe me mbështetjen e BE-së, RrGk dhe OShC-të e tjera kanë shtyrë përpara reforma të rëndësishme për përmirësimin e paqes, drejtësisë dhe sigurisë për gratë dhe vajzat. Ndërprerja e këtyre takimeve hoqi këtë mundësi për presion të shoqërisë civile dhe për rritjen e përgjegjshmërisë së Qeverisë, duke mundësuar pasoja të dëmshme për gratë dhe vajzat. Ndërprerja e dialogut gjithashtu minon theksimin e përsëritur të BE-së për rëndësinë e shoqërisë civile. Që nga qershori 2023, konsultimet dhe dialogu i RrGk-së dhe anëtarëve të saj me qeverinë u zvogëluan në masë të lartë dhe informacioni mbi reformat, politikat e reja, si dhe masat për të trajtuar aspektet që synonin takimet e KSA-së, nuk u ndanë me RrGk-në apo anëtarët e saja.

C. MASA NË TË CILAT PËRPARIMI I ZBATIMIT TË REFORMAVE GJINORE PËR KOSOVËN ËSHTË I DUKSHËM

Ky kriter shqyrton angazhimin strategjik të BE-së në nivel vendi lidhur me barazinë gjinore. Treguesit e përdorur janë angazhimet dhe treguesit e marrë drejtpërdrejt nga Plani i Veprimtimit Gjinor III i BE-së (shih Tabelën C), përfshirë angazhimet e BE-së ndaj Rezolutës 1325 të

¹⁴ Zyra e Kryeministrit (ZKM), Përgjigje ndaj kërkesës për të dhëna nga Zyra për Kritere Ekonomike dhe Treg të Brendshëm të BE-së, 23 gusht 2024.

¹⁵ Biseda të RrGK-së me anëtarët, përfshirë Shoqatën e Grave të Mitrovicës për të Drejtat e Njeriut në Mitrovicë, Gratë Hyjnore në Gjilan, Gratë EcoKos, etj.

Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara mbi Gratë, Paqen dhe Sigurinë (GPS),¹⁶ brenda PVGJ III. Rezoluta 1325 e (UNSCR) dhe rezolutat e saj kanë një rëndësi të veçantë për Kosovën, duke pasur parasysh se është një vend post-konflikt dhe se proceset e paqes, përfshirë Dialogun zyrtar midis Kosovës dhe Serbisë, vazhdojnë të jenë në zhvillim nën udhëheqjen e BE-së. Sipas angazhimeve të BE-së, kjo e fundit ka përgjegjësinë të sigurojë përfshirjen e grave në këto procese.¹⁷

Tabela C. Shkalla në të cilën Angazhimi Strategjik i BE-së në Nivel Kombëtar për Barazinë Gjinore është në Zbatim	2021	2022	2023	Ndryshimi
13. Plani i Zbatimit në Nivel Vendi (PZNV) për PVGJ III i dakorduar dhe i përcjellë në selinë qendrore (HQ) në Bruksel (treguesi 5.1 i PVGJ III)	Po	Po	Po	0
14. Profili Gjinor i vendit i kryer ose i përditësuar	Po	Po	Jo	-1
15. Analiza e plotë gjinore e kryer ose e përditësuar	Po	Po	Jo	-1
16. Numri i analizave gjinore specifike për sektorët për fushat prioritare në kuadër të ciklit të programimit 2021-2027 të zhvilluara dhe të përcjella në HQ (Bruksel) (treguesi 5.2 i PVGJ III)	0	2	1	-0.5
17. Shkalla ¹⁸ në të cilën Zyra e BE-së angazhohet në dialog për barazinë gjinore me qeveritë, mekanizmat kombëtarë për barazinë gjinore, parlamentet dhe akterë të tjerë institucionalë (treguesi 7.1 i PVGJ III)	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	0
18. Shkalla në të cilën Zyra e BE-së ka konsultuar shoqërinë civile, përfshirë OGSHC-të e grave, për zhvillimin e PZNV-it	Plotësisht	Plotësisht	NA	NA
19. Shkalla në të cilën Zyra e BE-së angazhohet në dialog për barazinë gjinore me shoqërinë civile, përfshirë OGSHC-të e grave (treguesi 7.2 i PVGJ III) ¹⁹	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	Minimalisht	-0.5
20. Shkalla në të cilën Zyra e BE-së angazhohet në dialog me shoqërinë civile për çështjet e grave, paqen dhe sigurinë në vendet partnere (treguesi 7.2 i PVGJ III)	Minimalisht	Minimalisht	Minimalisht	0

Në vitin 2021, procesi i Kosovës për hartimin e [Planit Zbatues në Nivel Vendi \(PZNV\)](#) ishte mjaft unik në krahasim me vendet e tjera,²⁰ pasi EUOK angazhoi RrGk-në, si një rrjet i OGSHC me ekspertizë për të zhvilluar PZNV përmes një procesi konsultativ. Që nga viti 2023, EUOK nuk e

¹⁶ Kombet e Bashkuara, Këshilli i Sigurimit, [Rezoluta 1325 \(2000\)](#), miratuar nga Këshilli i Sigurimit në mbledhjen e tij të 4213-të, më 31 tetor 2000.

¹⁷ Këshilli i Bashkimit Evropian, [Gratë, Paqja dhe Siguria - Përfundimet e Këshillit](#), 10 Dhjetor 2018.

¹⁸ Shkalla u përcaktua si numri i takimeve për vit midis BE-së dhe OGSHC-ve për të diskutuar çështjet e barazisë gjinore. Dialogu përfshinte diskutime mbi çështje të ndryshme politike (jo vetëm “çështje të grave”).

¹⁹ Shtirirja u përcaktua si numri i herëve në vit që BE-ja takohet me OGSHC-të për të diskutuar çështjet e barazisë gjinore. Dialogu u përcaktua të përfshinte diskutime për çështje të ndryshme politike (jo vetëm “çështjet e grave”).

²⁰ RrGK, [Raporti i Vlerësimit për Kosovën 2023](#), Dhjetor 2023. Në vitin 2021, siç u theksua në Raportin e Vlerësimit për Kosovën 2023, BE-ja organizoi disa konsultime me grupe të ndryshme palësh të interesuara (p.sh., shoqëria civile, qeveria, agjencitë e OKB-së, shtetet anëtare të BE-së dhe pjesëtarët e stafit të BE-së) për të mbledhur kontributet e tyre për CLIP-in. Konsultimet me shoqërinë civile u organizuan së bashku me Ndhimën Teknike të BE-së për Organizatat e Shoqërisë Civile (EU TACSO), u promovuan gjerësisht përmes rrjeteve të OSHC-ve dhe ishin të hapura për të gjithë anëtarët e shoqërisë civile të interesuar për të marrë pjesë. Ky proces shumë konsultativ siguroi që CLIP-i të bazohej në analizën gjinore, nevojat dhe kontributet nga OSHCG të ndryshme, ndër të tjera.

kishte përditësuar PZNV-në e saj, kështu që angazhimi i shoqërisë civile nuk mund të vlerësohej gjatë kësaj periudhe.

Që nga viti 2023, Kosova nuk kishte një profil gjinor të vendit të përditësuar, dhe Analiza Gjinore e Kosovës e kryer nga RrGk në vitin 2018 ishte vjetëruar; BE-ja kërkon që analiza të mos jetë më e vjetër se pesë vjet. RrGk realizoi një përditësim të analizës në vitin 2021 për të informuar procesin e hartimit të PZNV-së. Lidhur me analizat e plota gjinore për sektorë specifikë, BE-ja prodhoi një [raport](#) mbi mekanizmat lokale që punojnë për të adresuar dhunën me bazë gjinore nëpërmjet Suisse Solidar. BE-ja gjithashtu mbështeti dy analiza gjinore sektoriale në vitin 2023, përkatësisht: "Në Qendër të IT-së... dhe Përtej Saj – Një Analizë Gjinore e Digjitalizimit në Kosovë" dhe "Në Hije – Një Analizë Gjinore e Punës Joformale në Kosovë", të dyja të realizuara nga RrGk. BE-ja ishte gjithashtu e angazhuar në një përpjekje për sinergji me Organizatën e Kombeve të Bashkuara për Ushqim dhe Bujqësi (OUB) për një analizë gjinore sektoriale mbi ekonominë rurale dhe bujqësinë. Edhe pse BE-ja mbështeti këto tre analiza në vitin 2023, ato u publikuan në vitin 2024 dhe do të raportohen në raportin e ardhshëm.

Zyra e BE-së vazhdoi të angazhohet me qeverinë, mekanizmat kombëtarë për barazinë gjinore, siç është Agjencia për Barazi Gjinore, dhe akterë të tjerë institucionalë të lidhur me këtë çështje. Në këtë kuadër, BE-ja nisi zbatimin e Objektivit të Ri për Barazinë Gjinore, të implementuar nga UN Women, i cili synon forcimin e kapaciteteve institucionale për përmirësimin e barazisë gjinore, ndër të tjera. Zyra e BE-së vazhdoi të marrë pjesë në takimet e Grupit të Sigurisë dhe Gjinore, si dhe në konferenca dhe diskutime të ndryshme mbi barazinë gjinore, të organizuara nga qeveria dhe shoqëria civile. Përveç pjesëmarrjes dhe fjalimeve në disa ngjarje publike, Menaxhmenti i Lartë i BE-së pati një angazhim shumë minimal me OGSHC-të gjatë vitit 2023, përfshirë Agjendën për Gratë, Paqen dhe Sigurinë (GPS).

EULEX raportoi se kishte diskutuar çështjet e barazisë gjinore në shumicën e takimeve të mbajtura me Presidencën dhe institucionet qeveritare.²¹ EULEX raportoi se niveli i menaxhimit, këshilltarët dhe oficerët operativë të tyre takoheshin me OGSHC-të çdo javë. Menaxhmenti i Lartë dhe Këshilltari për Çështjet Gjinore angazhoheshin me Presidencën e Kosovës dhe Qeverinë (p.sh., Kryeministrin, Ministren e Drejtësisë në rolin e saj si Koordinatorë Kombëtarë për Dhunën në Familje dhe Dhunën me Bazë Gjinore, si dhe Ministrin e Punëve të Brendshme), si dhe me Drejtorinë e Përgjithshme të Policisë së Kosovës për t'i ndihmuar ata dhe institucionet e Kosovës në avancimin e Agjendës për Gratë, Paqen dhe Sigurinë (GPS), promovimin e barazisë gjinore dhe trajtimin e dhunës me bazë gjinore, nën çadrën e Konventës së Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (e njohur gjithashtu si "Konventa e Stambollit" [KS], e cila është e zbatueshme drejtpërdrejt në Kosovë që nga shtatori 2020. Për më tepër, Misioni zbatoi disa projekte të vogla në bashkëpunim me OGSHC-të. Misioni vazhdoi të marrë pjesë në Grupin për Siguri dhe Gjini të Kosovës. Dialogu i EULEX-it me parlamentin vazhdoi në lidhje me përputhshmërinë e legjislacionit kombëtar të propozuar me parimet e barazisë gjinore. Partnerët kryesorë mbetën Grupi i Grave Deputete dhe Komisioni Parlamentar për të Drejtat e Njeriut, Barazinë Gjinore, Personat e Zhdukur dhe Peticionet. Në dhjetor 2023, Shefi i Misionit gjithashtu u takua me Avokatin e Popullit për të diskutuar promovimin e barazisë gjinore.

D. BE-JA PËRFSHIN ÇËSHTJET GJINORE NË TË GJITHA VEPRIMET DHE SHQYRTIMET

Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik, Komiteti për Ndhimën Zhvillimore (OECD DAC) ka vendosur kritere specifike për shenjat gjinore për programet. Ky kriter shqyrton masën në të cilën BE-ja ka integruar gjinin në të gjitha veprimet e saj, duke u bazuar në kriteret e caktuara, si dhe nëse BE-ja ka planifikuar veprime të synuara për të avancuar barazinë gjinore siç është e përcaktuar në PVGJ III. Periudha kohore i referohet veprimeve të zhvilluara në vitin 2023.

²¹ RrGK, përgjigje ndaj kërkesës për të dhëna nga EULEX.

Tabela D. Shkalla në të cilën BE-ja përfshin çështjet gjinore në të gjitha veprimet dhe synimet	2021	2022	2023	Ndryshimi
21. Numri dhe % e veprimeve të reja ²² që janë të ndjeshme ndaj gjinisë ose të synuara (GM1 + GM2) në nivel vendi (treguesi 1.1 i PVGJ III)	7 ²³ (100%)	4 (100%)	6 (100%)	+0.5
22. Numri dhe % e veprimeve të reja të synuara për gjininë (GM2) të zbatuara nga alokimi kombëtar (treguesi 1.2 i PVGJ III)	0 (0%)	0 (0%)	2	+0.5
23. Totali i financimit në mbështetje të barazisë gjinore në nivel vendi (GM1 + GM2) (treguesi 1.3 i PVGJ III)	€71.21 milion	€62.25 milion	€1.3 milion	-0.5
24. Shuma e financimit e drejtuar drejt organizatave dhe lëvizjeve të grave në nivel vendi (treguesi 1.4 i PVGJ III)	€488,300	€0	€204,000	+0.5
25. % e veprimeve të reja që mbështesin reformat e menaxhimit të financave publike që përfshijnë një komponent të buxhetimit gjinor (treguesi 3.1 i PVGJ III)	100%	E pa zbatueshme	E pa zbatueshme	E pa zbatueshme

Nuk ka pasur veprime të reja IPA III për Kosovën në vitin 2023. Kjo ishte rezultat i masave të vendosura nga BE-ja ndaj Kosovës, sipas të cilave BE-ja ka stagnuar dhe pezulluar përkohësisht instrumentin financiar për para-anëtarësim (IPA). Financimi i alokuar për shoqërinë civile vazhdoi, por detajet mbi veprimet nuk u publikuan. Si pasojë, shkalla në të cilën financimi për shoqërinë civile përbante një perspektivë gjinore ishte e vështirë të vlerësohej. Për këtë, RrGk përdori kërkesa për të dhëna dhe korrespondencë me EUOK. Sipas EUOK, këto ishin veprimet GM1 dhe GM2 të miratuara në vitin 2023:

1. Zbulimi i Të Vërtetës: Lufta Kundër Gazetarisë Mono-etnike dhe Avokimi për Personat e Humbur në Kosovë me BIRN KOSOVO (GM1 - €216K)
2. Avancimi i Barazisë Gjinore dhe Diversitetit përmes Eliminimit të Diskriminimit Gjinor në Vendin e Punës me Qendrën për Studime të Gjinisë në Kosovë (GM2 - €204K)
3. Sport 4 Inkluzion me Play International (GM1 - €226K)
4. Përmirësimi i përpjekjeve për të ndriçuar fatin e personave të humbur në Kosovë me Qendrën për Drejtësinë Humanitare (GM1 - €205K)
5. Të Drejtat e Amplifikuara: Zhvillimi Inkluziv dhe Pjesëmarrja Sociale për fëmijët dhe familjet më të goditura nga diskriminimi në Kosovë me Save the Children (GM1 - €215K)
6. Mbështetje për Integrimin e Grave në Komunitetet Rurale të Kosovës – WIntegra me Arbeiter-Samariter-Bund Deutschland EV (GM2 - €236K)

Meqenëse BE-ja financoi më pak veprime për shkak të masave të lartpërmendura, në vitin 2023 u nënshkruan më pak kontrata dhe veçanërisht ato që lidhen me barazinë gjinore, krahasuar me vitet e mëparshme. Kështu, u realizuan dy veprime GM2. Siç theksoi RrGk në Raportin e Vlerësimit të Vendit për vitin 2022, BE-ja ende nuk ka një sistem për të ndjekur financimin total në mbështetje të barazisë gjinore në mënyrë specifike. BE-ja përdor shenjën gjinore standardizuese të OECD-së, dhe kjo mund të kontribuojë në keqinterpretimin e burimeve reale të alokuara, për shkak të natyrës së metodologjisë OECD. Veçanërisht, në një veprim GM1, vetëm një përqindje e fondeve kontribuon në barazinë gjinore; fondet e tjera mund të përdoren

²² Kjo i referohet Dokumenteve të Veprimit dhe jo kontratave. “Të reja” i referohen atyre të miratuara në vitin 2022.

²³ Kjo është përshtatur nga raporti i monitorimit për vitin 2021 pasi BE-ja publikoi Dokumentin e Veprimit mbi [Programin e Shoqërisë Civile dhe Medias për Kosovën* 2021-2023](#) pasi raporti i monitorimit për vitin 2021 ishte finalizuar. Kjo është përditësuar për të pasqyruar këtë Dokument të Veprimit, të miratuar në vitin 2021.

për qëllime të tjera. Megjithatë, nuk ka mënyrë për të ndjekur saktësisht shumën e fondeve të shpenzuara për barazinë gjinore në veprimet GM1. Prandaj, sipas indikatorit PVGJ III 1.3, BE-ja mund të arrijë vetëm një vlerësim të përafërt të shumës totale të financimit që do të kontribuojë në barazinë gjinore. Në Kosovë, financimi drejtpërdrejt për barazinë gjinore u vlerësua në €440,000. BE-ja ende nuk ka një mënyrë për të matur financimin për OJQ-të dhe lëvizjet e grave përmes sistemeve ekzistuese, por mund të vlerësohet se 204,000 € mbështetën OJQ-të e grave, përkatësisht Qendrën për Studime Gjinore të Kosovës.

Përfundimisht, në lidhje me treguesin 25, përqindja e veprimeve të reja që mbështesin reformat e menaxhimit të financave publike (MFP) që përfshijnë një komponent të buxhetimit gjinor (PVGJ III, treguesi 3.1), BE-ja theksoi se nuk ka veprime të reja MFP që nga viti 2017.

E. BE-JA UDHËHEQ ME SHEMBULL

Ky kriter shqyrton shkallën në të cilën BE-ja po udhëheq me shembull, duke vendosur udhëheqje të përgjegjshme ndaj gjinive dhe të balancuara gjinore në nivelet më të larta politike dhe menaxheriale të BE-së, sipas PVGJ III, shtylla 4. Kriteri diskuton udhëheqjen e EUOK/EUD dhe EULEX-i, si mision i Politikës së Përbashkët të Sigurisë dhe Mbrotjtjes (PPSM).

Tabela E. Shkalla në të cilën BE-ja udhëheq me shembull	2021	2022	2023	Ndryshimi
26. Numri dhe % e grave në pozita të larta dhe të mesme drejtuese në Zyrën e BE-së, EUSR dhe EULEX, si mision i PPSM-së (PVGJ III, treguesi 10.1) ²⁴	0%	0%	0%	0
27. 27. % e menaxhmentit të trajnuar për barazinë gjinore dhe PVGJ III në Zyrën e BE-së dhe misionin PPSM (treguesi 10.2)	92%	0%	75%	+0.5
28. % e menaxhmentit të trajnuar për gratë, paqen dhe sigurinë në Zyrën e BE-së dhe misionin PPSM (treguesi 10.2)	14%	0%	0%	0
29. Numri i Këshilltarëve Gjinor / Pikave Fokale Gjinore në Zyrën e BE-së dhe misionin PPSM	14	13	13	0

Sipas definicionit të KE-së për menaxhmentin, pozitat e larta drejtuese konsiderohen shefa të delegacioneve, ndërsa pozitat e menaxhimit të mesëm konsiderohen shefa të bashkëpunimit.²⁵ Në vitin 2023, në EUOK, Shefi i Misionit dhe Shefi i Bashkëpunimit kanë qenë burra. Në EUSR, Ambasadori ka qenë burrë. Në EULEX, edhe shefi i misionit edhe zëvendës shefi i misionit janë burra.

BE-ja ka një Këshilltar Gjinor me kohë të plotë dhe një Pikë Fokusi Gjinor në EUOK/EUSR, një Këshilltar Gjinor me kohë të plotë në misionin EULEX të Politikës së Përbashkët të Sigurisë dhe Mbrotjtjes (PPSM), si dhe 10 Pika Fokusi Gjinore në EULEX, duke e çuar numrin total në 13 persona. Përveç Këshilltarit Gjinor, i cili raporton te Kreu i Misionit të EULEX-it, asnjë nga pikat fokusi gjinore nuk është në nivel menaxhimi dhe nuk raporton drejtpërdrejt te Kreu i Misionit. Kjo kufizon ndikimin që pikat fokusi gjinore mund të kenë brenda EUOK. Për shkak të përgjegjësiave të tjera, Pika Fokusi Gjinor e EUOK ka mundësi të kufizuara për të përparuar çështjet e barazisë gjinore. Nga ana tjetër, EULEX ka një Këshilltar Gjinor me kohë të plotë, i cili ka një përshkrim të qartë të punës, si dhe pikat fokusi gjinore të EULEX kanë terma të qarta reference.

Në vitin 2023, Kreu i Bashkëpunimit i EUOK-së mori pjesë në një punëtori mbi PVGJ III, të organizuar nga UN Women, dhe dy menaxherët e EULEX-it u trajnuan mbi udhëzimet e brendshme të EULEX-it për integrimin gjinor, si dhe për parandalimin e ngacmimit seksual,

²⁴ Menaxhimi i Lartë përfshin: Sekretarë të Përgjithshëm, Zëvendës Sekretarë të Përgjithshëm, Drejtorë Menaxhues, Drejtorë dhe disa Ambasadorë (në nivelin e Drejtorëve). Menaxhimi i Mesëm përfshin: Shefat e Divizioneve dhe shumicën e Ambasadorëve. Në praktikë, brenda një misioni të caktuar si Kosova, pozita shtesë mund të marrin pjesë në takimet menaxheriale, por ky tregues i referohet vetëm kësaj përkufizimi.

²⁵ KE, [Menaxherët në Komisionin Evropian](#), "Përshkrimet e vendeve të punës, kualifikimet kryesore dhe vendet vakante për pozitat menaxheriale në Komisionin Evropian".

shfrytëzimit dhe abuzimit (SEA) në punë.²⁶ Kështu, tre nga katër menaxherët morën pjesë në trajnime përkatëse në vitin 2023. Nuk ka pasur trajtime të reja mbi SPG në vitin 2023, megjithatë, u zhvilluan mbledhje informuese gjatë takimeve të brendshme. Nuk dihen trajtime të ofruara për menaxhmentin e lartë të EUOK-së në vitin 2023.

F. QEVERIA MIRATON LEGJISLACIONIN NË PËRSHTATJE ME AKTET E BASHKIMIT EVROPIAN PËR BARAZINË GJINORE DHE KONSULTOHET ME OGSHC-TË

Ky kriter shqyrton në çfarë mase qeveria ka miratuar legjislacionin në përputhje me Aktet e Bashkimit Evropian për Barazinë Gjinore dhe ka konsultuar OJQ-të e Grave.

Tabela F. Shkalla në të cilën Qeveria miraton legjislacion në përputhje me Acquis Communautaire të BE-së për Barazinë Gjinore dhe konsultohet me OGSHC-të	2021	2022	2023	Ndryshimi
30. Shkalla në të cilën barazia gjinore adresohet në Programin Kombëtar për Adoptimin e Aktit të Bashkimit Evropian	Shumë	Shumë	Shumë	0
31. Shkalla në të cilën ligjet kyçe për barazinë gjinore dhe Anëtarësimin në BE janë të hapura për konsultime publike	Plotësisht	Plotësisht	Mjaftueshëm	-0.5
32. Shkalla në të cilën inputet nga ligjet, ndryshimet dhe politikat nga OJQ-të e Grave në përputhje me Aktin e BE-së për barazinë gjinore merren parasysh	Minimalisht	Minimalisht	Mjaftueshëm	+0.5
33. Shkalla në të cilën strategjitë e reja sektoriale janë të disponueshme publikisht	Plotësisht	Plotësisht	Plotësisht	0
34. Shkalla në të cilën strategjitë e reja sektoriale integrojnë barazinë gjinore	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	0
35. % e grupeve të punës sektoriale (ose të ngjashme) ku OJQ-të e Grave janë të përfshira ose të përfaqësuara	E pa zbatueshme	E pa zbatueshme	E pa zbatueshme	E pa zbatueshme

Programi Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit tani quhet Programi Kombëtar për Integrim Evropian (PKIE) 2023-2027.²⁷ I publikuar në qershor 2023, dokumenti është ndjeshëm i integruar në aspektin gjinor, duke përfshirë shumë prioritete të mesme lidhur me barazinë gjinore, të tilla si: mbikëqyrja e shpenzimeve të buxhetit të Kuvendit gjatë vitit fiskal, duke përfshirë analizën, zbatimin dhe monitorimin e buxhetimit që reagon ndaj gjinisë²⁸; përmirësimi i kapaciteteve njerëzore dhe teknike të qendrave dhe shërbimeve për bizneset dhe marrja e masave afirmative për të inkurajuar gjininë e pazakontë të përfaqësuar, në përputhje me Ligjin për Barazinë Gjinore (LBGJ);²⁹ Operacioni i plotë i mekanizmave institucionale për mbrojtjen kundër diskriminimit dhe fuqizimi i oficerëve të barazisë gjinore brenda ministrive dhe komunave; ndihma për zhvillimin e kapaciteteve të mekanizmave institucionale për barazinë gjinore, mbrojtjen nga dhuna në familje dhe dhuna ndaj grave, duke forcuar rolin e grave dhe vajzave në procesin e vendimmarrjes dhe fuqizimin ekonomik për të eliminuar dhunën me bazë gjinore dhe dhunën në familje; zhvillimi i politikave për Vlerësimin e Ndikimit Gjinor përveç kornizës rregullative aktuale; dhe mbështetje financiare për streha për viktimat e dhunës me bazë gjinore.³⁰ PKIE ka vazhduar të përfshijë shumë masa që ishin

²⁶ Korrespondencë me email e RrGK-së me EULEX-in.

²⁷ Republika e Kosovës, Qeveria, ZKM, [Programi Kombëtar për Integrim Evropian 2023-2027](#), Qershor 2023.

²⁸ Po aty, fq.17

²⁹ Po aty., fq. 53.

³⁰ Po aty., fq. 81.

parashikuar në PKZSA 2022-2025. Raportet e monitorimit të PKIE 2023-2027 përfshijnë një perspektivë gjinore dhe raportojnë për aktivitetet që janë zbatuar me ose pa vonesa. Ato gjithashtu raportojnë për masat që kanë hasur vonesa në implementim.³¹ Ndërkohë, Agjenda e Reformave të BE-së (ERA) III përfundoi në fund të vitit 2023.

Ligjet dhe politikat publike zakonisht bëhen të disponueshme për konsultime publike. Që nga viti 2016, kjo është një detyrim i Qeverisë sipas [Rregullores \(GRK\) Nr. 05/2016 për standardet minimale për procesin e konsultimeve publike](#). Për më tepër, Kosova ka një [platformë konsultimi publike](#), përmes së cilës si OJQ-të ashtu edhe individët, gra dhe burra, mund të ngarkojnë inputet e tyre për politikat e projektit ose të dërgojnë inpute drejtpërdrejt te zyrtarët përgjegjës në ministritë përkatëse. RrGk, së bashku me OJQ-të e saj anëtare, përdor rregullisht platformën e konsultimeve publike për të propozuar mënyra specifike për përmirësimin e vëmendjes ndaj barazisë gjinore brenda ligjeve, rregulloreve dhe dokumenteve të projektit. Qeveria gjithashtu publikon në të njëjtën platformë dokumente të rëndësishme për procesin e Anëtarësimit në BE dhe strategji të reja sektoriale. Prandaj, këto dokumente janë të disponueshme publikisht në masën e plotë. Megjithatë, ndonjëherë mund të ofrohet më shumë kohë për konsultime publike, veçanërisht për dokumente më të gjata si PKIE.

Ndërkohë, inputet e OJQ-ve të Grave në përputhje me Aktin e BE-së për barazinë gjinore janë përfshirë në këto ligje, ndryshime dhe politika të projektit në një masë të moderuar. Siç u përmend, inputet e OJQ-ve të Grave janë përfshirë në dokumentet e Anëtarësimit në BE dhe strategjitë përkatëse, si PKIE dhe strategjitë sektoriale përkatëse. Megjithatë, më pak rekomandime të bëra nga OJQ-të e Grave janë përfshirë në ligje, rregullore dhe udhëzime administrative. Qeveria ende nuk ka identifikuar një mënyrë për të përfshirë më shumë OJQ-të të Grave të ndryshme në konsultimet publike, veçanërisht ato nga niveli lokal. Inputet e tyre mund të kontribuonin në hartimin e ligjeve dhe politikave që do t'i përgjigjeshin më mirë nevojave të grave dhe burrave të ndryshëm. Për më tepër, ministritë e linjës konsultohen minimalisht me oficerët e barazisë gjinore (OBGJ) gjatë hartimit të politikave publike. LBGJ parashikon përfshirjen e OBGJ-ve në grupet e punës për hartimin e politikave, megjithatë ato rrallë janë përfshirë siç duhet. OBGJ-të kanë tendencë të jenë në kontakt më të ngushtë me OJQ-të e Grave, kështu që ato mund të mbështesin angazhimin dhe përfshirjen më të mirë të rekomandimeve të OJQ-ve të Grave në hartimin e politikave. Megjithatë, shumica e OBGJ-ve gjithashtu kanë nevojë të zhvillojnë më tej kapacitetet e tyre në hartimin e politikave për të qenë në gjendje të kontribuojnë në mënyrë domethënëse në politikat e reja nga një perspektivë gjinore.³²

Për të vlerësuar në çfarë mase strategjitë sektoriale të reja integrojnë barazinë gjinore, RrGk zakonisht ka analizuar strategjitë sektoriale të përfshira në Planin e Dokumenteve Strategjike të Kosovës, i cili ishte i hapur për konsultime publike në vitin 2022.³³ RrGK nuk ka mundur të gjejë një Plan të Dokumenteve Strategjike që është hapur për konsultime publike ose që është publikuar nga Zyra për Planifikim Strategjik në vitin 2023. Në vend të tij, për vitin 2023, Qeveria ka publikuar vetëm një "Listë të Dokumenteve Strategjike të vlefshme"³⁴, me një afat kohor për secilin prej tyre. Megjithatë, një plan për përditësimin dhe hartimin e dokumenteve strategjike nuk është bërë publik. Shumica e strategjive që janë të rëndësishme për barazinë gjinore janë hapur për konsultime publike dhe mbeten në formën e projekteve. Strategjitë e publikuara nuk përfshijnë mjaftueshëm vëmendje për barazinë gjinore. Në shumicën e rasteve, ato përmendin sfidat dhe identifikojnë barrierat që lidhen me përfshirjen e një perspektive gjinore në fushat e politikave. Ato gjithashtu kanë tendencë të integrojnë inputet e OJQ-ve të Grave, lidhur me analizën e situatës, problemet e identifikuar dhe sfidat. Megjithatë, planet e

---

³¹ Republika e Kosovës, Qeveria, ZKM, [Raporti mbi Zbatimin e Programit Kombëtar për Integrim Evropian \(NPIE\) gjatë janar – qershor 2023](#), Gusht 2023 dhe [Raporti mbi Zbatimin e Programit Kombëtar për Integrim Evropian \(NPIE\) gjatë korrik – shtator 2023](#), Nëntor 2023.

³² Vëzhgimet e RrGK-së gjatë kryerjes së intervistave me GEO-të në lidhje me raportin e saj të ardhshëm mbi "Gjinia dhe Digjitalizimi" gjatë viteve 2022 dhe 2023.

³³ Zyra e Kryeministrit, Zyra për Zhvillim Strategjik, [Plani i Dokumenteve Strategjike 2020-2022](#), Qershor 2020.

³⁴ Zyra e Kryeministrit, [Lista e Dokumenteve Strategjike në Fuqi 2023](#), Qershor 2023.

veprimet për këto strategji nuk përfshijnë asnjë objektiv, masë, tregues, bazë apo synime që lidhen me barazinë gjinore. Inputet e OJQ-ve të Grave gjithashtu janë të përfshira në masë të vogël në Planet e Veprimit.³⁵

Pasi Kosova është ende në një fazë të hershme të procesit të Anëtarësimit në BE, Qeveria ende nuk ka krijuar grupe sektoriale pune për kapitujt e ndryshëm të Acquisit.³⁶ RrGK ka bërë thirrje që do të jetë e rëndësishme të sigurohet që OJQ-të e Grave të përfshihen në këto grupe pune kur ato të krijohen.

G. QEVERIA ZBATON REKOMANDIME PËR BARAZINË GJINORE TË PËRFSHIRA NË RAPORTIN E VENDIT

Ky kriter shqyrton në çfarë mase qeveria dhe institucionet përkatëse kanë zbatuar rekomandimet për barazinë gjinore, të cilat ishin përfshirë në Raportin e Komisionit Evropian (KE) për Kosovën të vitit 2022. Rekomandimet përfshijnë si rekomandimet zyrtare në kutitë gri, ashtu edhe ato të përfshira në narrativën e kapitujve. Kjo analizë e shpejtë bazohet në vlerësimin e RrGK-së të zbatimit, sipas dokumenteve të disponueshme publikisht dhe kërkesave për të dhëna që janë dërguar përmes hulumtimit të saj.

Tabela G. Shkalla në të cilën qeveria i zbaton rekomandimet për barazinë gjinore të përfshira në raportin e vendit	2021	2022	2023	Ndryshimi
36. Shkalla në të cilën janë zbatuar rekomandimet për barazi gjinore të përfshira në Raportin e Kosovës nga qeveria ose institucionet	Minimalisht	Minimalisht	Minimalisht	0

Raporti i Kosovës 2021 dhe 2022 rekomanduan në një kuti gri “për të forcuar zbatimin e LBGJ-së dhe për të siguruar funksionimin e duhur të sistemit të mbrojtjes, parandalimit dhe gjyqimit të të gjitha formave të dhunës me bazë gjinore”. Monitorimi dhe komunikimi i RrGK-së me institucionet kyçe, si dhe monitorimi i shkallës së përfshirjes gjinore në politikat publike, sugjeron se disa aspekte të LBGJ-së kanë mbetur dobët të zbatuara, si sigurimi i disponueshmërisë së të dhënave të ndara sipas gjinisë, barazia gjinore në të gjitha nivelet e qeverisë dhe publikut, për shembull administrata dhe buxheti i përgjegjshëm gjinor.

ZBGJ-të vazhdojnë të kenë mungesë të kapaciteteve adekuate për kryerjen e përgjegjësiave të tyre dhe janë ende të anashkaluara nga proceset vendimmarrëse, gjë që minon shkallën në të cilën barazia gjinore mund të përfshihet në proceset e politikave dhe vendimmarrjes në të gjitha nivelet sipas LBGJ-së.³⁷ Pavarësisht përmirësimeve, siç është bashkëpunimi i Ministrisë së Drejtësisë dhe Institutit Mjekësor Forensik me RrGK dhe akterë të tjerë për hartimin e Protokollit Shtetëror për Trajtimin e rasteve të Dhunës Seksuale, vëmendja ndaj dhunës gjinore ka mbetur e pamjaftueshme në vitin 2023. Duhej të alokohej financim shtesë për implementimin e të gjitha politikave dhe strategjive; dhe masat e rehabilitimit për viktimat dhe kryerësit e dhunës mungonin.

Sa i përket avancimit të barazisë gjinore, Raporti i vitit 2023 thekson se Kosova duhet të bëjë përmirësime në këto fusha:

- Sundimi i ligjit: Përmirësimi i kapaciteteve të gjyqtarëve dhe prokurorëve për të trajtuar rastet e dhunës gjinore në përputhje me ligjet, Strategjinë kundër dhunës në familje dhe dhunës ndaj grave 2022-2026, dhe Protokollin Shtetëror të ri për trajtimin e rasteve të dhunës seksuale.

³⁵ I tillë ishte rasti, për shembull, me Strategjinë për Sundimin e Ligjit 2021-2026 dhe Agjendën Digjitale 2030.

³⁶ Korrespondencat e RrGK-së me Koordinatorin Kombëtar të IPA-së, prill 2022.

³⁷ Vëzhgimet e RrGK-së gjatë intervistave me GEO-të në lidhje me raportin e saj për digjitalizimin.

- Të drejtat themelore: Forcimi i mbrojtjes së të drejtave civile dhe themelore të grave përmes miratimit të Kodit Civil, implementimit të Ligjit për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna në familje, dhe forcimi i zbatimit të Ligjit për Barazinë Gjinore dhe Strategjisë për dhunën gjinore.
- Politika sociale dhe punësimi: Miratimi i ndryshimeve në Ligjin e Punës për ta harmonizuar atë me aktet ligjore më të fundit të BE-së, veçanërisht lidhur me mosdiskriminimin në punësim dhe lejen prindërore; vazhdimi i reformave të thella në fushën e skemave të ndihmës sociale për të siguruar një targetim më të mirë dhe ndikim, si dhe përmirësimin e qasjes në shërbime sociale.

RrGK vëzhgoi mungesën e vazhdueshme të analizës gjinore lidhur me sigurinë. Qeveria nuk i ka kushtuar mjaftueshëm vëmendje angazhimit të grupeve të ndryshme të grave në proceset e paqes, duke ndikuar negativisht në përfshirjen e plotë të dialogut Kosovë-Serbi.³⁸ Trajtimi i plotë i dhunës gjinore si një çështje e sundimit të ligjit mbetet ende në pritje, dhe ka mungesë të mjaftueshme të të dhënave të ndara sipas gjinisë në sektorë të ndryshëm, duke penguar një kuptim të plotë të nevojave dhe politikbërjen e bazuar në prova. Në [Komentin](#) e saj për vitin 2023, RrGK rekomandoi disa veprime për BE-në dhe Qeverinë për të avancuar barazinë gjinore.

H. PROGRAMIMI I IPA III NË NIVELIN KOMBËTAR I JEP PËRPARËSI BARAZISË GJINORE

Ky kriter ka për qëllim të shqyrtojë masën në të cilën Programimi i Instrumentit për Para-anëtarësim (IPA) III i jep përparësi barazisë gjinore.

Tabela H. Shkalla në të cilën Programimi i IPA III i jep përparësi barazisë gjinore	2021	2022	2023	Ndryshim
37. Masa në të cilën organet përgjegjëse të qeverisë konsultuan organizatat e grave për zhvillimin e Programit Stratejik të Përgjigjes IPA III	Aspak	Aspak	E pa zbatueshme	E pa zbatueshme
38. Masa në të cilën Programi i Indikativit Të Përsëritur (IPA III) përfshin objektiva për barazinë gjinore	Nuk mund të konkludohet	Nuk mund të konkludohet	E pa zbatueshme	E pa zbatueshme
39. Masa në të cilën Programet Indikative Vjetore ose Dokumentet e Veprimit përmbajnë një perspektivë gjinore	Shumë	Mjaftueshëm	E pa zbatueshme	E pa zbatueshme

Në mënyrë historike, Programi i Indikativit Të Përsëritur për një shtet të caktuar synonte të sigurojë konsistencë midis fushave kyçe të ndërhyrjes së BE-së dhe prioriteteve të shprehura nga shteti përfituese. Me IPA III, në Ballkanin Perëndimor, duke marrë parasysh kontekstin unik të para-anëtarësimin, qeveritë janë kërkuar të përgatisin një Përgjigje Strategjike për IPA III, në vend të përgatitjes së këtyre dokumenteve. Qeveria nuk e ka konsultuar fare Rrjetin e Organizatave të Grave (OGSHC-të) gjatë zhvillimit të këtij dokumenti. RrGK pati mundësinë ta shqyrtojë përkohësisht atë vetëm për shkak se EUOK/EUSR e ndau draft-dokumentin. Përgjigja Strategjike e IPA III nuk u bë publike, dhe për pasojë nuk mund të analizohej masa në të cilën ajo përfshinte objektiva për barazinë gjinore. Më pas, masat e BE-së ndaj Kosovës çuan në ndërprerjen përkohësore të financimit të IPA III. Më 15 dhjetor 2021 [Komisioni Evropian publikoi Vendimin Përfundimtar të Komisionit për financimin e planit të veprimit vjetor në mbështetje të Kosovës për vitin 2022](#).

³⁸ Korrespondencat e RrGK-së me aktiviste gra dhe OShCG-të në Mitrovicë gjatë gjithë vitit 2023.

I. TË DHËNAT E PËRCAKTUARA NGA GJINIA JANË MBLEDHUR NGA ZYRAT KOMBËTARE TË STATISTIKAVE

Ky kriter shqyrton masën në të cilën të dhënat të ndara sipas gjinisë mbledhen nga zyra kombëtare e statistikave. Të tilla të dhëna janë thelbësore për krijimin e politikave të bazuara në prova.

Tabela I. Masat në të cilat Zyrat Kombëtare të Statistikave Mbledhin Të Dhëna të Përcaktuara nga Gjinia	2021	2022	2023	Ndryshimi
40. Vendi ka një Indeks të Barazisë Gjinore (IBGJ) të përditësuar në nivel kombëtar	Jo	Jo	Jo	0
41. A publikojnë Zyrat Kombëtare të Statistikave një raport me të dhëna të ndara nga gjinia që janë lehtësisht të qasshme dhe mjaftueshëm të përshtatshme për përdorimin nga publiku?	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	0

ABGJ dhe ASK vazhduan të punojnë për krijimin e tre fushave të IBGJ-së për Kosovën: Njohuri, Fuqi dhe Para. Megjithatë, këto ende nuk janë publikuar. Fakti që Kosova nuk është pjesë e shumë iniciativave kërkimore të EUROSTAT-it, përfshirë Anketën e Kushteve të Punës në Evropë, së bashku me mungesën e vullnetit politik, ka ngadalësuar mbledhjen e të dhënave të nevojshme për krijimin e IBGJ-së.³⁹

ASK, në bashkëpunim me ABGJ, publikon periodikisht "Gratë dhe Burrat në Kosovë", dhe publikimi i fundit i tillë ishte në vitin 2020 me të dhëna nga vitet 2019-2020.⁴⁰ Të dhënat e ndara sipas gjinive nuk janë plotësisht të mjaftueshme për përdorimin e publikut, pasi disa të dhëna nuk janë të disponueshme. Për shembull, disa tregues kyç nuk janë të ndarë si sipas gjinisë, ashtu edhe sipas vendndodhjes urbane/rurale dhe/ose etnicitetit.

J. ORGANIZMAT KOMBETARË PËR INTEGRIMIN EVROPJAN PËRFSHIJNË STAF ME EKSPERTIZË GJINORE

Ky kriter shqyrton masën në të cilën organet kombëtare përgjegjëse për integrimin në BE përfshijnë staf me ekspertizë gjinore.

Pas reformave të qeverisë në vitin 2021, Ministria e Integrimit Evropian u shfuqizua. Zyra e Koordinatorit të Kombëtar të IPA-s (IKKPA), e cila më parë quhej Departamenti për Ndihmën për Zhvillim, u integrua në Zyrën e Kryeministrit (ZKM). Ajo u riemërua në Zyrën për Bashkëpunim dhe Zhvillim, por ruajti përgjegjësitë dhe pozitat që kishte në funksionin e mëparshëm.

Tabela J. Shkalla në të cilën Institucionet Kombëtare Përgjegjëse për Integrimin në BE përfshijnë staf me ekspertizë gjinore	2021	2022	2023	Ndryshimi
42. Në çfarë mase ekziston ekspertiza për barazinë gjinore në institucionin shtetëror përgjegjës për integrimin në BE?	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	Mjaftueshëm	0
43. Përqindja e stafit të trajnuar në vitin 2023 për barazinë gjinore në institucionin shtetëror përgjegjës për integrimin në BE?	0%	0%	0%	0

³⁹ Intervistë e RrGK-së, 2022.

⁴⁰ ASK dhe AGE, [Gratë dhe burrat në Kosovë](#), 2020.

44. Në çfarë mase Pikat e Kontaktit për Gjinoritetin konsultohen në programimin e IPA-s?	Minimalisht	Minimalisht	Minimalisht	0
45. Në çfarë mase ekziston ekspertiza për barazinë gjinore në zyra statistikore kombëtare?	Minimalisht	Minimalisht	Minimalisht	0

Deri më tani, përveç ABGJ-së brenda ZKM-së, nuk ka ekspertizë specifike gjinore brenda Zyrës për Integritim Evropian në ZKM. Megjithatë, politikat publike të publikuara nga kjo Zyrë dhe përkushtimi i saj për të komunikuar me shoqërinë civile, përfshirë OGSHC-të, dëshmojnë se ekspertiza e saj e brendshme në çështjet gjinore është përmirësuar.

Stafi i IKKPA ka marrë trajnim mbi barazinë gjinore nga RrGk gjatë viteve të kaluara, si pjesë e ndihmës së ofruar me mbështetje nga BE në Kosovë. Megjithatë, duket se stafi aktual i IKKPA nuk ka marrë trajnim mbi barazinë gjinore gjatë vitit 2023. Një trajnim i tillë mund të ndihmojë stafin në sigurimin e përfshirjes së vëmendjes ndaj barazisë gjinore si pjesë e procesit të anëtarësimit në BE.

Korrespondenca e RrGk-së me zyrtarët për barazi gjinore dhe IKKPA sugjeron se ABGJ është konsultuar vetëm në mënyrë minimale gjatë procesit të programimit të IPA-s, dhe zyrtarët për barazi gjinore në ministritë përkatëse nuk janë konsultuar.

ASK ka një person që shërben si pikë fokale për çështjet gjinore, por mbetet e paqartë nëse kjo është pjesë zyrtare e përshkrimit të saj të punës. Për më tepër, fakti që ajo gjendet brenda një sektori mund të kufizojë masën në të cilën ajo mund të mbështesë mbledhjen dhe raportimin e statistikave gjinore në sektorë të ndryshëm.

KONKLUZION

Në përgjithësi, ka pasur një regres të lehtë në integrimin gjinor në procesin e anëtarësimit në BE për Kosovën (me 3%). Megjithëse KE-ja ka përmirësuar integrimin gjinor në Raportin për Kosovën të vitit 2023, ekzistojnë ende mundësi për integrim të mëtejshëm gjinor, duke përfshirë kapituj të ndryshëm, përmes paraqitjes së të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe përfshirjes së më shumë rekomandimeve lidhur me barazinë gjinore. Ndërsa konsultimet e BE-së dhe Qeverisë me OShC-të, përfshirë OGSHC-të, janë përmirësuar, është e nevojshme një strategji më e mirë për të përfshirë më shumë OShC të ndryshme, si dhe për të siguruar që vëmendja ndaj barazisë gjinore të integrohet në të gjitha agjendat dhe përfundimet e strukturave të MSA-së. Angazhimi i BE-së me shoqërinë civile, veçanërisht me OGSHC-të, lidhur me dialogjet politike, Agjendën për Gratë, Paqen dhe Sigurinë (GPS), dhe si pjesë e Dialogut Prishtinë-Beograd, ka qenë i pamjaftueshëm, veçanërisht gjatë krizave dhe në lidhje me masat e BE-së në Kosovë. BE-ja është angazhuar në mënyrë të moderuar me partnerët qeveritarë për çështjet e barazisë gjinore, por jo mjaftueshëm me Kuvendin, ABGJ dhe zyrtarët për barazi gjinore. BE-ja ka integruar çështjet gjinore në të gjitha dokumentet e saj të veprimit. Sidoqoftë, metodologjia e OECD-së dhe BE-së për Shenjuesin Gjinor as nuk mundëson gjurmimin e saktë të shumës së fondeve të alokuara për barazinë gjinore, dhe as nuk gjurmon në mënyrë adekuate fondet e alokuara për OGSHC-të (ose akterët e tjerë), siç kërkohet nga treguesi i GAP III. Për më tepër, shënjimi gjinor nuk ka qenë gjithmonë korrekt dhe nuk ka përmblusur të gjitha kriteret e DAC të OECD-së.

Lidershipi i BE-së nuk ka një balancë gjinore dhe nuk ka marrë trajnim të vazhdueshëm mbi barazinë gjinore në vitin 2023, përfshirë lidhur me Agjendën GPS, pavarësisht rëndësisë së saj aktuale në Kosovë. Këshilltarët gjinorë dhe pikat fokusi gjinore ekzistojnë në Zyrën e BE-së, por nuk janë në pozicione vendimmarrëse ku do të mund të kishin ndikim më të madh në promovimin e barazisë gjinore në gjithë punën e BE-së.

Qeveria e Kosovës ka bërë përmirësime të dukshme në integrimin gjinor në procesin e anëtarësimit në BE krahasuar me vitet e kaluara, falë konsultimeve cilësore me shoqërinë civile dhe integrimin të pjesës më të madhe të kontributit të dhënë nga OGSHC-të pas këtyre konsultimeve. Disa strategji të rëndësishme për barazinë gjinore janë hapur për konsultime publike, por jo të gjitha. Ato që janë vënë në konsultim publik ende kanë mungesë të vëmendjes

së duhur ndaj barazisë gjinore, veçanërisht lidhur me treguesit, vlerësimet fillestare dhe objektivat (Plani i Veprimit). Qeveria ka bërë përparim minimal në zbatimin e rekomandimeve të KE-së në Raportin për Kosovën të vitit 2022. Përgjigjja Strategjike e IPA III nuk është bërë publike dhe as nuk është shqyrtuar përmes konsultimeve publike gjatë përgatitjes së saj, për shkak të masave të imponuara nga BE-ja, për shkak të të cilave financimi IPA për Kosovën ka qenë i pezulluar që nga qershori 2023.

Kosova ende nuk ka një Indeks të Barazisë Gjinore, dhe megjithëse të dhënat për gratë dhe burrat publikohen periodikisht, të dhënat e ndara sipas gjinisë dhe etnisë, si dhe vendndodhjes rurale/urbane, vazhdojnë të mungojnë. Kosova ka një kornizë institucionale, përfshirë ABGJ dhe zyrtarët për barazi gjinore, të cilët mund të ofrojnë informacione për programimin IPA nga një perspektivë gjinore. Sidoqoftë, Qeveria nuk ka përfshirë mjaftueshëm ABGJ-në dhe zyrtarët për barazi gjinore në hartimin e programeve IPA. Ekspertiza gjinore minimale ekziston në ASK dhe kryesisht është e përqendruar në një sektor të vetëm.

REKOMANDIME

PËR BE-NË

- Vazhdoni me avancimin e njohurive dhe përgjegjësisë së të gjithë anëtarëve të stafit të BE-së për mënyrën e integritit të një perspektive gjinore në të gjitha seksionet e Raportit të Kosovës, përfshirë përdorimin e një qasjeje ndërthurëse dhe transformuese siç parashikohet në PVGJ III.
- Organizoni më shumë konsultime kuptimplote me OShC-të e ndryshme të grave dhe kërkoni të integroni kontributet e tyre në Raportin e Kosovës dhe lidhur me strukturat e MSA-së. Në mungesë të konsultimeve për MSA, vazhdoni konsultimet me shoqërinë civile lidhur me progresin e Kosovës në reformat e BE-së.
- Bashkëpunoni dhe strategjizoni me rrjetet e OShC-ve për të rritur konsultimet me gra dhe burra të ndryshëm, përfshirë në nivele lokale, me aftësi të kufizuara, dhe të etnive të ndryshme. Sigurohuni që OShC-të e ndryshme të marrin ftesa për konsultime dhe që ato të jenë të qasshme në terma të gjuhës, aftësisë dhe kohës. Vazhdoni të ofroni feedback lidhur me cilat rekomandime të shoqërisë civile janë përfshirë në raporte dhe konsultime dhe arsyet pse kontributet e tjera nuk janë përfshirë.
- Vazhdoni me mbështetjen dhe financimin e analizave gjinore specifike të sektorit të planifikuar dhe një analize të re, gjithëpërfshirëse, të përditësuar gjinore për Kosovën.
- Vazhdoni përmirësimin e vëmendjes ndaj barazisë gjinore në dialogun politik me Qeverinë e Kosovës, përfshirë ABGJ-në dhe mekanizmat për barazinë gjinore në këto dialogje lidhur me sektorë të ndryshëm.
- Sigurohuni që të mbahen dialogje të rregullta, tremujorëshe mes Ambasadorit dhe OShC-ve të ndryshme të grave për çështje që lidhen me barazinë gjinore dhe të drejtat e grave, si dhe për kontekstin politik në përgjithësi, sipas angazhimeve të BE-së për Agjendën GPS dhe PVGJ III.
- Veproni menjëherë për të siguruar përfshirjen e rregullt dhe përmirësuar të OShC-ve të ndryshme të grave në Dialogun Prishtinë-Beograd, duke përfshirë konsultime të rregullta, siç është parashikuar në Agjendën GPS; kryeni një analizë të reagimit gjinor të konfliktit për të informuar punën e BE-së në Kosovë.

PËR QEVERINË E KOSOVËS

- Siguroni mbledhjen dhe publikimin e rregullt të të dhënave të ndara sipas gjinisë, në përputhje me Ligjin për Barazi Gjinore (LBGJ), duke garantuar disponueshmërinë e të dhënave për të informuar procesin e anëtarësimit në BE.
- Organizoni konsultime më të shpeshta dhe më kuptimplota me organizatat e shoqërisë civile (OSHC), duke përfshirë OGSHC të ndryshme. Vazhdoni me konsultime të rregullta me shoqërinë civile lidhur me MSA-në, duke treguar përkushtimin e Qeverisë për të avancuar

drejt procesit të anëtarësimit të Kosovës në BE, pavarësisht masave të BE-së. Pas tërheqjes së masave të BE-së dhe riaktivizimit të strukturave të MSA-së, sigurohuni për pjesëmarrjen kuptimplote të OGSHC-ve të ndryshme në strukturat e MSA-së dhe përfshini çështjet që ata ngritin në agjenda dhe përfundime. Sigurohuni që OSHHC-të e ndryshme me ekspertizë dhe njohuri për këto çështje të marrin ftesa për konsultime dhe që këto konsultime të jenë të qasshme për nga gjuha, aftësia dhe koha. Konsideroni të ofroni reagime me shkrim ose të organizoni konsultime të mëtejshme për të shpjeguar më mirë për shoqërinë civile pse disa rekomandime janë përfshirë ose jo.

- Konsideroni publikimin e të gjitha agjendave dhe përfundimeve nga takimet e strukturave të MSA-së.
- Vazhdoni konsultimet me shoqërinë civile, duke përfshirë OGSHC-të e ndryshme, në rishikimin e PKZSA-së nga një perspektivë gjinore dhe adresimin e rekomandimeve të tyre për integrimin gjinor në të.
- Institucionalizoni konsultimet me OGSHC-të e ndryshme dhe të kualifikuara gjatë procesit të hartimit të legjislacionit dhe politikave që lidhen me procesin e anëtarësimit në BE, duke përmirësuar vëmendjen ndaj barazisë gjinore në këto dokumente. Institucionet përkatëse duhet të sigurojnë angazhimin e ekspertëve të OSHHC-ve në konsultime dhe grupe pune në fazat e hershme të hartimit të politikave dhe dokumenteve sektoriale (p.sh., para konsultimeve zyrtare publike) për të garantuar që vëmendja ndaj barazisë gjinore të jetë e integruar që nga fillimi dhe për të shmangur pengesat strukturore ose sistematike në trajtimin e barazisë gjinore në politikat publike.
- Vazhdoni të bëni projektligjet dhe politikat e reja të disponueshme për konsultim publik përmes platformës së konsultimit publik, duke siguruar kohë të mjaftueshme për shqyrtimin e tyre, veçanërisht për dokumentet më të gjata. Vazhdoni të siguronit përfshirjen e sugjerimeve nga OGSHC-të, në drejtim të përmirësimit të vëmendjes ndaj barazisë gjinore dhe nevojave të grave dhe burrave të ndryshëm brenda politikave publike.
- Përforconi kapacitetet e zyrtarëve për barazi gjinore për të marrë pjesë në proceset e krijimit të politikave dhe sigurohuni që ata të jenë pjesë e të gjitha grupeve të punës, me qëllim të integritetit të perspektivës gjinore në politikat dhe ligjet e reja. Konsideroni dedikimin e bursave nga Skema e Qelizës së Re për studimet gjinore, duke ofruar bursa për të edukuar shërbyes të rinj publikë në kryerjen e analizave gjinore dhe përdorimin e tyre për të informuar politikat publike.
- Siguroni zbatimin e rekomandimeve të KE-së në Raportin e Kosovës aktual dhe në të ardhmen, përfshirë ato që lidhen me barazinë gjinore.
- Institucionalizoni konsultimet me shoqërinë civile, veçanërisht ekspertët e OGSHC-ve, në procesin e hartimit të dokumenteve të veprimit, duke synuar përmirësimin e vëmendjes ndaj barazisë gjinore në hartimin fillestar të këtyre dokumenteve.
- Siguroni që i gjithë stafi i IKKPA të ketë marrë trajnim bazë lidhur me avancimin e barazisë gjinore si pjesë e procesit të anëtarësimit në BE.
- Përmirësoni bashkëpunimin ndërmjet IKKPA dhe ABGJ-së brenda ZKM-së, duke siguruar përfshirjen e ABGJ-së në të gjitha proceset që lidhen me anëtarësimin në BE.
- Siguroni që ABGJ dhe zyrtarët për barazi gjinore të konsultohen mjaftueshëm gjatë hartimit fillestar të dokumenteve të veprimit IPA.
- Siguroni që ASK të ketë ekspertizë të mjaftueshme gjinore në të gjitha sektorët, për të garantuar mbledhjen dhe publikimin në kohë të statistikave gjinore.
- Finalizoni Indeks të Barazisë Gjinore për Kosovën.

PËR SHOQËRINË CIVILE

Ndërkohë që kjo metodologji u përqendrua tek BE-ja dhe Qeveria, si bartës të detyrave përgjegjëse për sigurimin e një perspektive gjinore gjatë procesit të qasjes në BE, ajo zbuloi vëzhgime për mënyrat se si shoqëria civile mund të mbështesë këto procese:

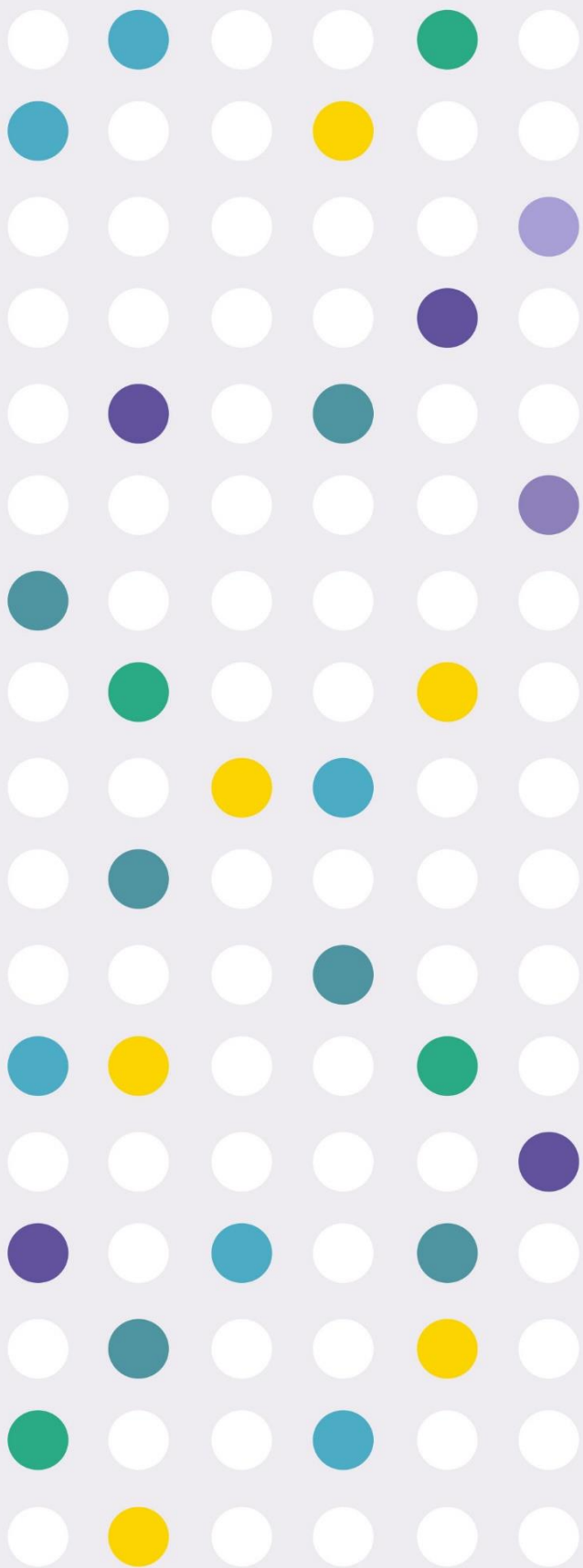
- OJQ-të me përvojë mund të mbështesin dhe fuqizojnë OJQ-të e tjera të ndryshme për të marrë pjesë në procesin e qasjes në BE. Kjo përfshin "përkthimin" e procesit të qasjes në BE në një mënyrë që OJQ-të e ndryshme të kuptojnë se si lidhet ai me punën e tyre, si dhe mbështetje për OJQ-të e ndryshme në formulimin e prioriteteve të tyre dhe shprehjen e tyre gjatë konsultimeve me qeverinë dhe BE-në.
- Bashkëpunoni për të krijuar një mekanizëm konsultativ të kualifikuar, të zgjedhur në mënyrë demokratike dhe përfaqësues, që do të sigurojë përfaqësimin e interesave të ndryshme të shoqërisë civile në grupet e punës sektoriale zyrtare kur ato të krijohen në të ardhmen. Përfaqësuesit duhet të jenë të zgjedhur, të kualifikuar me ekspertizë të mjaftueshme sektoriale dhe të detyruar të konsultohen dhe të raportojnë tek OJQ-të e tjera, duke siguruar përfaqësimin e mjaftueshëm të interesave të ndryshme.
- Vazhdoni të shqyrtoni projektligjet dhe politikat, duke integruar vëmendjen ndaj barazisë gjinore.
- Vazhdoni të monitoroni procesin e qasjes në BE, duke siguruar që ai të përparojë barazinë gjinore.
- Avokoni për institucionalizimin e përfshirjes së OJQ-ve të grave në procesin e hartimit dhe zbatimit të Dokumenteve të Veprimit, veçanërisht nga Qeveria.

SHTOJCAT

SHTOJCA 1. BURIMET E TË DHËNAVE

Përveç politikave dhe dokumenteve të tjera të përmendura këtu, konsultimet me institucionet dhe organizatat e mëposhtme, qoftë përmes shkëmbimit të kërkesave për të dhëna ose përmes korrespondencës me email, informuan këtë dokument, të renditura në rend alfabetik:

- Agjencia për Barazi Gjinore në Zyrën e Kryeministrit (ABGJ)
- Misioni i Bashkimit Evropian për Sundimin e Ligjit në Kosovë (EULEX)
- Përfaqësuesi i Posaçëm i Bashkimit Evropian për Kosovën (EUSR)
- Qendra Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ)
- Zyra e Bashkëpunimit për Zhvillim / Zyra e Koordinatorit Kombëtar të IPA-s (IKKPA)
- Zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë (EUOK)
- Zyrat përgjegjëse për Integrimin Evropian në Zyrën e Kryeministrit

KVINNA
KVINNA

Ky raport u financua nga Suedia dhe Fondacioni Kvinna till Kvinna, të cilat nuk domosdoshmërisht pajtohen me opinionet e shprehura brenda tij. Përmbytja është përgjegjësi ekskluzive e autoreve.